

Декларация на Бюрото на Централния съвет на Българското историческо дружество

Като представители на българските историци — учители, музейни работници, архивисти и популяризатори на исторически знания, — обединени в Българското историческо дружество, осъждаме наложената от десетилетия тоталитарна система в България и приветстваме всички стъпки, насочени към демократично, съвременно устройство на България.

Ние присъединяваме своята дълбока тревога и загриженост към тревогата и загрижеността на нашите сънародници от създаването се високо напрежение в страната след обявяване решенията на ЦК на БКП, Държавния съвет и Министерския съвет от 29 декември 1989 г. по националния въпрос. Считаме, че напрежението е резултат не на само по себе си правилното осъждане на насилствения начин на смяна на имената на изповядващото исляма население в България през 1984 г. и последвалото развитие на този процес, а има много по-дълбоки корени, повлияно е от много фактори. включително и външни.

От развитието на широкото народно движение в края на миналата и началото на тази година се вижда, че то е загрижено за защитата на същностните национални интереси, националния суверенитет, държавната сигурност, за цялостното изясняване и гарантиране на сигурно, справедливо национално бъдеще на българите в тяхната държава.

Ние се разграничаваме от политиканстващите групи и известни представители на интелигенцията в България, които усилено се стремят да внушат на нашата и чужда общественост, че последвалите протести и внушителни демонстрации не само на българското население от Североизточна България и Родопския край, са дело на заинтересовани части на така наречената номенклатура. Да се квалифицира народното протестно движение като шовинизъм и национализъм значи да се отнасяме лекомислено към най-сериозни и реални опасности за страната и за това население. Нито в доклада на Ал. Лилев, нито в споменатото решение се дава цялостна преценка на всичко, което стана през лятото на 1989 г. и което се отнася както до действията на властите, тъй и до поведението на тюркоезичното мюсюлманско население. Последното обяснява

и някои екстремистки лозунги на протестното движение, които естествено не могат да не бъдат осъдени. Ние също смятаме, че такъв съдбовен въпрос като националния не може и не трябва да се решава от една партия, от група хора, каквито и високи пълномощия да имат. Този въпрос засяга целия народ и той може да бъде предмет на обсъждане само от Народното събрание след сериозна подготовка.

В дългия си исторически път България се формира като еднородна, еднонационална държава, която запазва своята еднородност и след Освобождението през 1878 г. През вековете на тюрското робство бе извършена с насилие и по всевъзможни други пътища ислямизация на значителни части от българския народ, някои от които загубиха само вярата си, а други и езика, и своята памет за принадлежност към своя родов корен. Това е отдавна установено, засвидетелствано е от огромна историческа документация и е признато в науката. Всеки народ, уважаващ своята история и своето достойнство, не може да си позволи да пренебрегва тази трагедия, още по-малко пък, когато иска да премахне тежките деформации, наложени от един тоталитарен режим.

Касае се за потомците на едно тюркоезично население, което и в миналото, и сега е неделима част от българската нация. Голяма част от него е възприела исляма като своя религия. Вярващото българско население изповядва трите световни монотеистични религии: християнство, ислям и юдизъм, и ние като съвременно цивилизовано общество нямаме право да се отнасяме с неуважение към тези религии и битово-обредни обичаи. Те обаче не са основание за пантюркистки претенции, заради религията да се обявява това население за „егнически турци“. Още по-малко е допустимо такова невежество отношение по този толкова сериозен въпрос от страна на българи, които некомпетентно се заеха в последно време да коментират българския национален въпрос.

Спонтанно движение за възстановяване на българските имена сред потомците на ислямизираните българи, запазили своя роден български език, възниква още след Освобождението от 1878 г.

Следва да се имат предвид и многовеков-

ните борби на българите за национално оцеляване и самосъхраняване с всички проистичащи от тях последствия, които продължила чак до ХХ век.

Накърненото национално самочувствие на нашия народ поради националните катастрофи и авантюристичната политика в миналото се отразява силно върху развитието на българската историческа наука. За дълги периоди след Втората световна война на нея ѝ бе забранено да се занимава с проблемите на българското националноосвободително движение, за да не предизвикваме нашите съседи, когато те съвсем не се съобразяват и не се плашат какво ще каже нашата страна. В БКП и в обществото се разви национален nihilизъм, който засегна историческото съзнание на поколения и никак не е чудно, че мнозина днес трудно се ориентират в понятия като шовинизъм, национализъм и патриотизъм.

Ето защо настояваме да се изработи по демократичен път от Народното събрание политика по националния въпрос, която да отговаря не само на конюнктурните и временни, а на трайните народни интереси. Ние приветстваме започналото разрушаване на тоталитарния режим и демократизирането на нашата държава. В България на всеки неин гражданин трябва да бъде гарантирано правото на съществуване и сигурност, зачитане на неговото човешко достойнство, свободата на съвестта, правото свободно да избира своето вероизповедание, своето име и език за битово общуване, при равни права и равни задължения.

България е единна и неделима, с национален български език, задължителен за всеки български гражданин, с единна българска образователна система. Политиката по националния въпрос, която предстои да се изработи, която не може да бъде друга, освен политика на помирение, трябва да гарантира реална сигурност на всеки български гражданин, че националният суверенитет е надеждно гарантиран и че не ще бъдат допускани каквито и да било прояви на пантюркизма, тази агресивна в съвременния свят идеология, както и какъвто и да било национален сепаратизъм.

Убедени сме, че изработването на правилна политика по националния въпрос ще даде голям тласък на преустройството и демократизирането на обществото и ще ускори превръщането на България в правова и цивилизована държава. При изработването на програмата за национално помирение, която е единствен изход от кризата, освен позитивния диалог с представителите на двете заинтересовани общности, Народното събрание трябва да се опира на постигнатото

от науката. То трябва да привлече като експерти историци, езиковеди, етнографи и представители на всички други науки, които имат отношение по този въпрос. Опасно е вмешателството на некомпетентни, но претенциозни представители на българската общественост, които поради това и не могат да оценят тежките последици от манипулирането с този въпрос.

Считаме за недопустимо разгърналото се движение на българите, които са загрижени за своята държава, да бъде безотговорно квалифицирано като ескстремизъм, национализъм, великобългарски шовинизъм, националсоциализъм и прочие ескалиращи епитети. Буди недоумение новоизкованото определение „българоезични“ по отношение на българите в България. Като се стремим да не изоставаме от съвременното развитие на демократичните и хуманистични процеси в света, и особено в Европа, не бива да си затваряме очите пред тлеещи или пламтящи огнища на нерешени национални въпроси на народи като ирландския, палестинския, кюрдския и пр.

Като даваме израз на своята тревога, ние се обръщаме към председателя на Народното събрание Станко Тодоров, за да подкрепим неговите усилия за намиране на най-верния път за национално помирение. Смятам, че важна стъпка към помирието е разследването от специална парламентарна комисия на цялата истина за станалото през 1984—1989 г.

Обръщаме се към нашите сънародници:

— Всички ние ядем един и същи хляб, пием една вода — те са български!

— Всички ние имаме едно знаме — това е българското трицветно знаме!

— Всички ние, българските граждани, сме еднакви и равни пред законите на България, а това значи, че сме еднакво задължени да я браним от всякакъв вид посегателства.

— България е родина на нашите деди, тя е майка родина на нашите деца.

БЮРО НА ЦЕНТРАЛНИЯ СЪВЕТ НА БЪЛГАРСКОТО ИСТОРИЧЕСКО ДРУ- ЖЕСТВО

Акад. Д. Косев

Проф. Евл. Бужашки

Доц. Ст. Трифонов

Проф. д-р В. Георгиев

Проф. В. Велков

Проф. В. Паскалева

Проф. д-р В. Трайков

Доц. Г. Георгиев

Доц. Й. Пеев

Доц. П. Ангелов

Доц. Ч. Найденов

София, 10. 01. 1990 г.